

connexions

Joves i llengua: un estat de la qüestió

vista prèvia >

La paradoxa de l'estat del català entre el jovent ens porta a una generació que té unes competències lingüístiques més grans, però que alhora és la que en fa un ús més limitat. Les realitats diferents que es viuen als diversos territoris dels Països Catalans dificulten trobar patrons conjunts absoluts, però arreu s'apunta a la necessitat de prestigiar i promoure la utilitat de la llengua com a elements imprescindibles per capgirar la situació.

Xisca Castell

Filòloga i professora a la Universitat de les Illes Balears

@xisccastell

Introducció

El jovent constitueix un segment de la població de gran interès en els estudis desenvolupats en el marc de la sociolingüística, i així ho demostra la gran proliferació de recerques focalitzades en aquest sector.¹ En aquests treballs s'entén, normalment, per població jove la que es troba en edats compreses entre els 15 i els 29 anys. Aquesta és una franja prou extensa i variada atès que inclou tant adolescents en la darrera etapa d'escolarització obligatòria, com adults joves que s'inicien de manera incipient en el món laboral o cursen estudis superiors i adults joves que emprenen un camí laboral després d'haver-se format, entre els quals alguns d'ells ja formen nous nuclis familiars.

L'interès de la sociolingüística per l'estudi de la relació entre el jovent i la llengua rau, fonamentalment, en el paper clau que aquest sector pot desenvolupar en el futur. Segons

Joan Melià (1954),² «els adolescents són un sector bàsic per establir una projecció de futur sobre la situació sociolingüística» perquè, si bé és cert que es troben en una etapa de transició i definició, ja tenen prou consolidats els coneixements, les actituds i les representacions en relació amb la llengua³ i, a més, tenen un discurs força articulat i incipientment polititzat.⁴ D'altra banda, també cal tenir en compte que són el sector de la població més permeable als canvis —lingüístics i de qualsevol tipus— i estan menys subjectes a restriccions d'interessos vinculats a aspectes professionals, són menys dependents de la tradició...⁵ Aquesta darrera característica és doblement interessant perquè, per un costat, els fa també més vulnerables a les pressions de l'entorn de mercat, de mitjans de comunicació...⁶ però també, per contrapartida i a nivell pràctic, els fa més acces-

sibles per als investigadors —a part de per una qüestió òbvia que és que són més fàcils d'abastar des de les institucions educatives, també «*tenen temps i comparativament poques cabòries o prevencions a l'hora de sotmetre's a entrevistes i respondre qüestionaris*».⁷

Així doncs, en tant que actuen com a baula per al futur, estudiar els usos lingüístics, les tries i les actituds del jovent ens pot ajudar a valorar en quin grau tenen èxit les polítiques lingüístiques que s'emprenen des de les institucions i, alhora, pot contribuir a «*destriar possibles pautes d'actuació que ens permetin garantir un futur de normalitat lingüística per a la llengua*».⁸

Aquest article es planteja com a objectiu principal establir un estat de la qüestió sobre els estudis realitzats en els darrers anys que retraten la situació sociolingüística del jovent dels Països Catalans i que es proposen analitzar quins són els factors

1 Per a una bibliografia exhaustiva d'estudis sobre la llengua i els joves vegeu PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

2 MELIÀ, «Ús social de la llengua catalana entre els joves».

3 *Ibidem*.

4 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

5 MELIÀ, «Ús social de la llengua catalana entre els joves».

6 *Ibidem*.

7 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

8 CASTELL; MELIÀ; VANRELL, «Usos lingüístics i consum cultural en català dels joves de les Illes Balears: tres fonts de dades en relació».

La població jove d'entre 15 i 29 anys constitueix la franja d'edat que presenta un coneixement més elevat de la llengua

que l'expliquen. Lluny de voler oferir un inventari exhaustiu dels diferents estudis que s'han dut —i es duen— a terme sobre el tema o d'oferir-ne una anàlisi intensiva, la intenció d'aquestes pàgines és contribuir a la divulgació d'aquest tipus de treballs i dades que hom percep útils i necessaris en el camí cap a la normalització lingüística de la llengua catalana.

Una situació sociolingüística inèdita

Gràcies als progressos legislatius i socials de les darreres dècades que han garantit —amb intermitències i de manera heterogènia en els diferents territoris del domini lingüístic— la presència del català en l'ensenyament, l'Administració pública i els mitjans de comunicació, la situació sociolingüística actual presenta unes peculiaritats que la fan inèdita. D'una banda, les enquestes realitzades demostren que la població jove d'entre 15 i 29 anys constitueix la franja d'edat que presenta un coneixement més elevat de la llengua. Però, paral·lelament, les dades sobre usos lingüístics constaten que en fan un ús molt per sota de les seves capacitats.

Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya de 2018

Segons la darrera enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya, el coneixement del català entre les persones de 15 a 29 anys supera el 80%, tant pel que fa a saber parlar-lo com a saber escriure'l. Les dades de l'enquesta pel que fa als coneixements es presenten en grups d'edats quinquennals, la qual cosa ens permet veure que és en el segment d'edat que encara es troba en edat escolar —15-19 anys— que el grau de coneixement del català és força més elevat que en el segment de més edat —25-29 anys—, fet que possiblement s'expliqui també perquè aquest darrer és un grup en què

hi ha uns nombres més elevats de població nouvinguda que s'incorpora directament al món laboral.

A banda d'aquestes dades, l'enquesta també en presenta d'altres referents als usos lingüístics. D'una banda, es constata que entre la població més jove es presenta un percentatge més alt de combinacions entre català i castellà, que els usos exclusius, tant de català com de castellà, són inferiors a la resta i que la presència total del català és la més alta de tots els grups d'edat. I, d'altra banda, també es demostra que no hi ha una correspondència equitativa entre capacitat i ús. Per posar-ne només un exemple, parlarem de dos àmbits molt relacionats amb la població jove: l'ús de la llengua en les rela-

Taula 1
Grau de coneixement i ús social del català per franges d'edat. Catalunya, 2018 (%).

	Entendre'l	Parlar-lo	Llegir-lo	Escriure'l
15-19	98,5%	96,3%	97,1%	94,7%
20-24	96,3%	92,2%	95,1%	91,0%
25-29	92,3%	84,6%	88,8 %	80,6%

Font: Enquesta d'usos lingüístics de la població. DGPL i Idescat.

Les dades sobre usos lingüístics constaten que els joves fan un ús del català molt per sota de les seves capacitats

cions amb la resta d'alumnat i en escriure missatges de mòbil. En el primer àmbit, el sector 15-29 anys és el que menys empra exclusivament el català (15,6%), però alhora és el que més declara que empra per igual ambdues llengües (21,2%). De manera semblant, pel que fa als missatges de mòbil, el jovent d'entre

15-29 són el grup que menys empra el català de manera exclusiva —només constitueixen un 8,1%, davant del 14,7% de la població de 65 anys i més, que és el segment que en fa un major ús—, però, per contra, són el grup que més empra el català i el castellà en aquest àmbit —un 21,5%.

Anàlisi de l'enquesta de coneixement i ús social del valencià del 2015

Les dades de l'Enquesta Coneixement i ús social del valencià del 2015 respecte al coneixement del català per edat inclouen també la variable de sexe i es presenten a

Taula 2

Grau de coneixement i ús social del valencià per franges d'edat. País Valencià, 2015 (%).

	L'entén		El sap llegir		El sap parlar		El sap escriure	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
15-24 anys	97,4% 80,2%	97,1% 84,5%	93,3% 72,2%	94,1% 82,1%	91,2% 60,9%	92,6% 69,7%	88,5% 60,8%	91,1% 70,1%
25-34 anys	94,3% 75,6%	92,0% 75,5%	86,4% 65,3%	83,9% 65,2%	83,5% 56,8%	81,1% 54,5%	77,9% 50,2%	75,0% 53,6%
35-44 anys	93,6% 73,5%	94,9% 72,0%	81,4% 57,4%	84,8% 60,4%	81,0% 48,5%	78,0% 48,3%	67,8% 40,2%	68,2% 42,5%
45-54 anys	94,6% 72,7%	95,6% 72,1%	75,6% 46,6%	82,2% 52,5%	73,6% 48,1%	77,0% 47,9%	51,8% 28,4%	59,4% 31,6%
55-64 anys	94,2% 69,4%	92,1% 69,6%	77,6% 45,7%	74,3% 42,7%	76,9% 49,7%	74,8% 46,0%	50,2% 20,8%	46,2% 20,5%
65 i més	91,1% 65,8%	91,7% 66,6%	70,3% 35,5%	67,9% 32,0%	73,8% 48,3%	68,7% 45,7%	37,1% 13,5%	31,3% 11,5%

Les xifres en negreta es corresponen a les respostes «un poc + bastant bé + perfectament». Les xifres en superiors es corresponen amb «bastant bé + perfectament». Font: Enquesta Coneixement i ús social del valencià, 2015.

La realitat sociolingüística del català presenta diferències notables entre els territoris de parla catalana

partir de respostes graduals —«un poc», «bastant bé», «perfectament». Podem observar-ho a la Taula 2.

Pel que podem observar la població jove és la que presenta un grau de coneixement més alt de la llengua en les quatre competències —entendre, llegir, parlar i escriure. Aquestes dades concorden, per tant, amb les recollides a Catalunya i, com veurem, a les Illes Balears. Ara bé, en aquesta enquesta les dades sobre ús i la valoració de la llengua, malauradament, només es presenten per regions valencianoparlants o amb les xifres totals del País Valencià i, per tant, a partir de les dades de la publicació no es poden conèixer els usos per edats.

Anàlisi de l'enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears del 2014

D'acord amb les dades de l'Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears del 2014 un 97,2% del jovent entén el català —només a 2,3 punts percentuals de distància respecte de la primera posició, ocupada pel grup de 45 a 64 anys—, un 89% el saben parlar, un 91,7% el saben llegir i un 83,9% el saben escriure.

Aquestes dades, emperò, contrasten amb l'ús que en fan: tot i que són els qui més sovint mantenen el català davant una resposta en castellà a una interpel·lació al català i els qui més canvien al català quan en una conversa en castellà el seu interlocutor els respon en català, «en la generació més jove trobam una disminució important de la capacitat d'atreure joves que no tenen el català com a llengua inicial i/o d'identificació cap al català i, també, un ús creixent del castellà per un percentatge considerable de catalanoparlants inicials [...]; són els més joves els qui, juntament amb els de més edat —50-64 anys—, usen més el català a la llar [...], els qui menys declaren iniciar-hi les converses i els qui més tenen la percepció que l'ús del català és baix».⁹

Els usos lingüístics als territoris de llengua catalana

L'estudi *Els usos lingüístics als territoris de llengua catalana*, publicat al 2019 i coordinat per la Direcció General de Política Lingüística i la Xarxa Cruscat-IEC, presenta d'una manera com-

parada les dades obtingudes a partir de set enquestes: l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de 2013 a Catalunya,¹⁰ l'Enquesta Coneixement i ús social del valencià de 2015, l'Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears de 2014, l'Enquesta Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra de 2014, l'Enquesta d'usos lingüístics a la Franja de 2014, l'enquesta d'usos lingüístics a la Catalunya Nord de 2015 i l'enquesta Els usos lingüístics a l'Alguer de 2015. Els diferents capítols d'aquest estudi, analitzen, entre d'altres, els coneixements lingüístics de la població, la llengua inicial, d'identificació i habitual, els usos lingüístics en l'àmbit privat i en les relacions interpersonals i les actituds i representacions lingüístiques.

Una de les conclusions a les quals arriba aquest estudi és que la realitat sociolingüística del català presenta diferències notables entre els territoris de parla catalana que s'expliquen per la raó òbvia que cada entitat constitueix una unitat jurídica i administrativa diferent, però també perquè hi

⁹ CASTELL; MELIÀ; VANRELL, «Usos lingüístics i consum cultural en català dels joves de les Illes Balears: tres fonts de dades en relació».

¹⁰ Com ja s'ha esmentat a l'inici del capítol, hi ha una enquesta d'usos lingüístics a la població de Catalunya més recent, del 2018.

A l'Alguer i a Catalunya Nord, la transmissió de la llengua està molt malmesa després de dècades de substitució lingüística

ha parts en què l'ús, el coneixement i les actituds cap al català són molt positius i d'altres en què no ho són tant i, alhora, perquè les dinàmiques sociolingüístiques de cada àmbit són també molt diferents —de nou, hi ha territoris on el català mostra signes de progrés, i d'altres en què mostra signes de retrocés. F. Xavier Vila, en les conclusions d'aquest estudi, apunta que es pot observar clarament un continuïum que va des d'uns territoris en una situació sociolingüística més favorable —en termes generals, Catalunya, la zona catalanoparlant del País Valencià, les Illes Balears, Andorra i la Franja en què més de la meitat de la població coneix el català i la majoria de la població autòctona la té com a llengua inicial, d'identificació i habitual— a uns territoris on la llengua té una posició menys favorable —l'Alguer i Catalunya Nord, on el coneixement del català amb prou feines arriba a la meitat de la població, els índexs de llengua inicial, habitual i d'identificació són força més baixos que a la resta del domini i la transmissió de la llengua està molt malmesa després de dècades de substitució lingüística.¹¹

11 VILA, «Conclusions: la realitat demolingüística

Tot i que en aquest estudi, l'edat dels enquestats és una de les variables tingudes en compte en l'elaboració dels capítols, no hi ha un capítol que es dediqui exclusivament a posar en relació les dades de la població jove dels diferents territoris. Un aspecte que, ben segur, seria interessant i enriquidor d'explorar, però que certament també hauria de tenir en compte altres dades més enllà de les enquestes.

Factors que expliquen aquesta situació

Els estudis que pretenen explorar els factors que expliquen aquests resultats tenen en compte diverses variables de tipus social, actitudinal, ideològic, identitari... que influeixen en la relació entre coneixement lingüístic i ús.

Joan Melià,¹² en analitzar la situació del català a les Illes Balears, assenjala com a factors a tenir en compte la llengua a la llar —apunta un augment en el nombre de joves

del català, 2013-2015».

12 MELIÀ, «Ús social de la llengua catalana entre els joves».

que tenen un progenitor nascut fora de territoris de parla catalana, tot i que adverteix que les dades que presenta en aquest aspecte només es poden considerar a títol orientatiu—, les condicions d'aprenentatge lingüístic, l'entorn immediat, el paisatge lingüístic o la transmissió intergeneracional —especialment en matrimonis mixts. També destaca un fet important en la diferència generacional amb relació a la percepció de la realitat lingüística i la construcció de normalitat: «aquests joves han crescut amb el debat sobre la normalització lingüística present en l'entorn i, per tant, no han hagut de descobrir-lo de forma sobtada en un moment concret de la vida».¹³

Anna Torrijos,¹⁴ en analitzar la situació de Catalunya, agrupa aquestes variables en dos llocs, la llar i l'escola, en tant que són entorns on es conformen coneixements, actituds, contextos i normes d'ús, però també té en compte els canvis socials que s'han esdevingut arran de la

13 Ibidem.

14 TORRIJOS, «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics».

S'assenyala, com a factor imprescindible a tenir en compte, la manca d'oferta en determinats sectors culturals o la situació de desequilibri respecte al castellà en molts d'ells

globalització i que afecten els usos lingüístics del jovent —noves formes de relació, immigració, nova oferta lingüística... Josep Maria Baldaquí,¹⁵ des del País Valencià, estudia la relació que hi ha entre la inseguretat lingüística¹⁶ i l'ús de la llengua catalana entre el jovent valencià d'entre 14 i 16 anys.

Raquel Casesnoves-Ferrer i Josep A. Mas Castells estudien l'impacte de la identitat i de factors ideològics i polítics en l'ús del català entre estudiants universitaris.¹⁷ I en un altre estudi,¹⁸ en analitzar la relació entre coneixement de la llengua, usos lingüístics i consum cultural de la població jove de les Illes

15 BALDAQUÍ, «La (in)seguretat lingüística dels joves valencians»; BALDAQUÍ, *El model de llengua i la seguretat lingüística dels joves valencians*; BALDAQUÍ, «Inseguretat lingüística o consciència normativa? Inseguretat i ús de la llengua entre els joves valencians».

16 Baldaquí entén el concepte d'«inseguretat lingüística» a partir de la definició de William Labov de 1966 «distància entre la percepció que tenen els parlants sobre els seus usos lingüístics i els usos que consideren com a més formals i de més prestigi».

17 CASESNOVES-FERRER; MAS CASTELLS, «Ideology and language choice: Catalan-speaking university students».

18 CASTELL; MELIÀ; VANRELL, «Usos lingüístics i consum cultural en català dels joves de les Illes Balears: tres fonts de dades en relació».

Balears s'assenyala, com a factor imprescindible a tenir en compte, la manca d'oferta en determinats sectors culturals o la situació de desequilibri respecte al castellà en molts d'ells.

Christopher Wade Little, en la seva tesina de màster,¹⁹ es proposa com a objectiu estudiar en quina mesura els contextos lingüístics i socials dels adolescents de l'illa d'Eivissa influeixen o no en les seves actituds lingüístiques i com aquestes influeixen en els seus propis usos i comportaments lingüístics. L'estudi constata que el castellà, tot i ser la llengua habitual i majoritària dels adolescents, és valorada més negativament que la varietat eivissenca local. Els resultats d'aquesta investigació són sorprenents perquè trenquen la idea que percepció, actitud i pràctica lingüístiques han d'anar en paral·lel. Per entendre millor aquesta situació Little repassa els estudis realitzats sobre la situació de l'irlandès, el gal·lec i l'estonià i

19 LITTLE, «Actituds i percepcions lingüístiques dels joves eivissencs: una primera aproximació quantitativa».

proposa com a possibles explicacions al cas eivissenc l'«autenticitat» i la «instrumentalitat». D'una banda, una percepció d'una autenticitat «excessiva» respecte a l'eivissenc pot ser la resposta a perquè aquesta llengua rep avaluacions positives per part dels adolescents eivissencs si l'ús que en fan és molt menor. I, de l'altra, una possible percepció de falta d'instrumentalitat de la llengua podria ser el que dificulta l'aprenentatge i l'adquisició d'aquesta llengua. Ara bé, Little ja apunta en les conclusions del seu treball que caldrà fer estudis qualitius i directes per analitzar més a fons les ideologies i dinàmiques explícites que expliquen aquest ús per sota de la competència lingüística dels parlants i per sota de la valoració i percepció que tenen envers la llengua.

Algunes línies d'estudi sobre joves i llengua: redefinicions del marc teòric

En l'article inicial del monogràfic «Els joves, les llengües i les identitats», Joan Pujolar (1964) fa alguns apunts molt interessants sobre els

Una possible percepció de falta d'instrumentalitat de la llengua podria ser el que dificultàs l'aprenentatge i l'adquisició d'aquesta llengua

canvis de caire teòric i epistemològic que s'han produït en la recerca sobre joves i llengües i que, fonamentalment, es basen en una redefinició de la relació entre llengua i identitat.²⁰ Partint de l'entesa que la identitat és un resultat i no un fet preexistent —postestructuralisme—, que és un producte de la interacció social —constructivisme—, i que la identitat es pot concebre en termes d'«actuació» [o *performance* en anglès] —feminista, tal com l'exposa Judith Butler (1956)—, s'inverteixen els termes de l'equació llengua-identitat, s'interpreta «l'ús lingüístic —incloent-hi la tria i l'alternança de llengües— com un conjunt d'estratègies comunicatives que els parlants despleguen per a mostrar els seus lligams diversos» i es conceben les tries de llengua o varietat lingüística com a «actes d'identitat».²¹ En aquest sentit, una pregunta clau que es planteja Pujolar és «per què les persones opten per fer ús d'uns discursos/recursos i no d'uns altres? Què els porta a optar per construir o combinar determinats models

identitaris i no altres?»²² i assenjala com una de les propostes més ben articulades per a abordar aquests interrogants són les teories del sociòleg Pierre Bourdieu (1930-2002).²³

Tal com explica Pujolar «[El] seu model teòric planteja dues qüestions bàsiques que obren la porta a una comprensió més aprofundida dels problemes que han preocupat tradicionalment la sociolingüística catalana. La primera és la qüestió susdita de la «disponibilitat» dels diversos recursos econòmics i simbòlics dins els diferents «mercats» que constitueixen ara les identitats i la societat —els mercats lingüístic, educatiu, econòmic, cultural, simbòlic... La segona és la qüestió dels processos de 'legitimació' de les diverses formes de capital que són actives en els diversos mercats. Perquè el problema bàsic per a la llengua i la cultura catalanes rau en a) els processos de producció i distribució dels recursos lingüístics i culturals, o discursos —o com vulgui dir-se'n—, b) en la forma com aquests processos estan lligats a la producció, distribució i accés a recursos econòmics i poder

simbòlic i c) les pugnes per a legitimar i deslegitimar o compatibilitzar els valors dels recursos lligats a la llengua i cultura catalanes enfront dels altes espais o «mercats» com l'espanyol, el francès o l'anglès en cada context».²⁴

Segons l'autor, tot i que aquesta direcció és encara empresa explícitament en pocs treballs,²⁵ implícitament aquests elements són presents en la majoria de recerques fetes en l'àmbit català atès que la preocupació de fons és «l'abast i la legitimitat de l'ús de la llengua».²⁶ Ara bé, la manca d'una fonamentació teòrica clarament articulada en aquests estudis dona com a resultat «la simple constatació de la distància entre la realitat i el desig».²⁷

Un altre nou concepte que és rellevant en l'estudi dels usos i tries lingüístics és el que proposen Joan Pujolar, Isaac González i Roger Martínez a l'article «Les mudes lingüístiques dels joves

20 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

21 LE PAGE; TABOURET-KELLER, *Acts of Identity: Creole-based i Tabouret-Keller, 1985 approaches to language and ethnicity*; PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

22 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

23 BOURDIEU, *Language and symbolic power*.

24 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

25 Cita com a exemples HELLER, *Linguistic Minorities and Modernity: A Sociolinguistic Ethnography*; PUJOLAR, *Gender, Heteroglossia, and Power: a sociolinguistic study of youth culture*.

26 PUJOLAR, «Els joves, les llengües i les identitats».

27 Ibidem.

Les mudes lingüístiques són tots aquells canvis de llengua que estan relacionats amb moments vitals o acadèmics importants

catalans».²⁸ Segons aquests investigadors, aquests usos i tries s'han de concebre de manera dinàmica, relativa i provisional i poden entendre's a partir del concepte de «mudes lingüístiques». Les mudes lingüístiques són tots aquells canvis de llengua que estan relacionats amb moments vitals o acadèmics importants —accés a la universitat, inici de la vida laboral, naixement del primer fill...—, però també els canvis que es donen a raó del context o per la interacció amb grups de persones diferents.

Estudis multimètode

Com hem vist anteriorment, és habitual que es duguin a terme recerques de caire quantitatiu, moltes vegades finançades i promogudes per les institucions encarregades del foment i dinamització de l'ús de la llengua i d'altres dutes a terme per investigadors de l'àmbit universitari. Es tracta de treballs certament útils per a radiografiar la situació de la llengua catalana en entorns concrets i detectar necessitats. En l'anàlisi dels factors que

poden explicar els resultats d'aquestes dades, altres tipus de recerques combinen les tècniques quantitatives amb tècniques qualitatives.

És el cas de l'estudi d'Anna Torrijos que es planteja com a objectiu principal esclarir alguns dels factors que expliquen per què, malgrat que el jovent té una competència alta en català, en fan un ús menys intensiu i per davall de les seves capacitats.²⁹ El plantejament metodològic d'aquest estudi combina l'anàlisi quantitativa —a partir de l'Enquesta als joves de Catalunya de 2002 i l'Enquesta d'usos lingüístics de Catalunya de 2003— amb l'anàlisi qualitativa a partir de grups de discussió a joves d'entre 15 i 29 anys duts a terme en l'avaluació de la campanya «Dona corda al català». Aquestes tècniques combinades permeten una anàlisi molt més profunda i detallada de la situació: si les tècniques quantitatives ens permeten comptar individus i, per tant, ens ofereixen una caracterització del jovent, l'ús de tècniques qualitatives complementa aquestes dades en tant que permeten abordar

qüestions que difícilment poden ser recollides en una enquesta, alhora que expliquen les dades numèriques de forma discursiva i, gràcies a l'element de l'espontaneïtat dels entrevistats, poden fer sorgir realitats no esperades inicialment.³⁰ Segons les conclusions d'aquest estudi, els usos lingüístics del jovent català s'expliquen per la combinació de múltiples factors que es relacionen i influeixen entre si: l'alta competència en català, els contextos lingüístics —l'entorn familiar, els estudis, el consum d'oci i cultural, la pràctica associativa i la pràctica TIC— i les normes d'ús lingüístic —tant socials, que són les que expliquen la convergència lingüística cap al castellà de les persones que utilitzen català, com les interpersonal, que determinen els usos lingüístics en cada relació concreta i en els quals s'observa que els parlants tenen dificultats a l'hora de canviar la llengua de relació amb una persona coneguda.

Un altre estudi que també es fonamenta en la combinació d'aquestes dues tècniques d'investigació és *Llengua i*

28 PUJOLAR; GONZÁLEZ; MARTÍNEZ, «Les mudes lingüístiques dels joves catalans».

29 TORRIJOS, «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics».

30 TORRIJOS, «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics».

Malgrat que el jovent té una competència alta en català, en fan un ús menys intensiu i per davall de les seves capacitats

joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana encarregat i editat per la Direcció General de Joventut del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.³¹ La doble aproximació metodològica, en aquest cas, ha consistit en l'anàlisi quantitativa a partir de l'explotació de les dades de diverses enquestes realitzades per la Generalitat de Catalunya —Enquesta als joves de Catalunya. La doble aproximació metodològica, en aquest cas, ha consistit en l'anàlisi quantitativa a partir de l'explotació de les dades de diverses enquestes realitzades per la Generalitat de Catalunya —Enquesta als joves de Catalunya de 2002 i de 2007, l'Enquesta d'Usos Lingüístics de 2003— i l'anàlisi qualitativa d'un corpus d'entrevistes i debats de grup realitzats especialment per a aquest treball. Les conclusions d'aquest estudi han permès mostrar que tant el català com el castellà tenen una posició molt consolidada en l'ús social entre el jovent de Catalunya, i que hi ha un alt nivell d'hibridació lingüística en aquest segment de la població.

Així doncs, l'estudi ofereix una imatge clara de com es produeixen els processos de bilingüització i d'adopció de la segona llengua en la vida social per part del jovent catalans. I d'altra banda, els resultats obtinguts també han permès contradir algunes de les explicacions que tradicionalment s'havien proposat respecte a l'actitud lingüística, les normes d'ús i la lleialtat lingüística del segment més jove de la societat. Finalment, el treball ofereix una llista d'implicacions i recomanacions adreçades a afavorir l'ús del català entre els joves i que comencen per desfer la creença que el món juvenil és un problema per al català a Catalunya i incideixen en la necessitat de deixar de percebre que la hibridació lingüística és perjudicial.

A partir de la metodologia emprada en aquest darrer estudi, la Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears ha encarregat aquest mateix any per al 2022 un projecte homòleg sobre les *Actituds i usos lingüístics dels joves de les Illes Balears* al Grup de Recerca Sociolingüística de la Universitat de les Illes Balears, que comptarà també amb la participació d'alguns dels investigadors que ja col·laboraren en l'estudi realitzat a

Catalunya. En aquest nou projecte, està previst que s'explotin dades quantitatives d'enquestes d'anys anteriors i que, des del punt de vista qualitatiu, es duguin a terme entrevistes i grups de discussió amb joves d'entre 15 i 29 anys residents a les Illes Balears.

Conclusions

Per finalitzar aquestes ratlles, i després d'haver presentat alguns dels treballs que s'han dut a terme per analitzar la situació sociolingüística del jovent dels territoris de llengua catalana, és important destacar-ne algunes idees principals.

El jovent de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears té un grau de coneixement de la llengua catalana elevat, però, contràriament al que hom esperaria, aquesta competència lingüística no es correspon amb els usos que en fan.

Els estudis sobre els usos, les actituds i les percepcions lingüístics de la població més jove són essencials en tant que permeten aprofundir en un segment de la població en el qual, per les seves característiques

31 PUJOLAR (et al.), *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*.

Els estudis sobre els usos lingüístics de la població més jove són essencials en tant que permeten aprofundir en un segment de la població en el qual recau la continuïtat de la llengua

recau la continuïtat de la llengua. A més, són una eina imprescindible per a l'avaluació del funcionament de les polítiques i campanyes que es duen a terme i per al disseny noves polítiques més ajustades a la realitat social i les necessitats dels joves.

Les contribucions de la sociologia pel que fa a la concepció d'identitat poden esdevenir un punt de partida molt aclaridor per entendre millor la relació entre la construcció identitària del jovent i l'ús del seu repertori lingüístic. I l'ús combinat de mètodes d'investigació quantitativus i qualitativus pot donar resultats més acurats i realistes sobre els usos lingüístics i les actituds del jovent. Els estudis revisats en aquest article constaten que el desequilibri entre coneixement i ús lingüístic per part de la població jove dels Països Catalans s'explica a partir de múltiples factors: el fet que aquestes generacions més joves han nascut i crescut en un entorn en què el debat sobre la normalització lingüística ja era present al seu voltant i, per tant, no l'han hagut de descobrir de forma sobtada en un moment determinat de la seva vida, com va passar, per exemple, amb la

generació d'adolescents de les acaballes del franquisme;³² la influència dels contextos lingüístics i les normes d'ús,³³ la inseguretat lingüística, factors ideològics i polítics,³⁴ la manca d'oferta d'oci i lleure en llengua catalana i una difusió insuficient o poc efectiva,³⁵ o percepcions com l'autenticitat i la instrumentalitat.³⁶ ■

32 MELIÀ, «Ús social de la llengua catalana entre els joves»

33 TORRIJOS, «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics».

34 CASESNOVES-FERRER; MAS CASTELLS, «Ideology and language choice: Catalan-speaking university students».

35 CASTELL MELIÀ VANRELL, «Usos lingüístics i consum cultural en català dels joves de les Illes Balears: tres fonts de dades en relació».

36 LITTLE, «Actituds i percepcions lingüístiques dels joves eivissencs: una primera aproximació quantitativa».

■ Bibliografia

- BALDAQUÍ, Josep Maria. «La (in)seguretat lingüística dels joves valencians». A *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 16, pàg. 147-168, 2002.
- BALDAQUÍ, Josep Maria. *El model de llengua i la seguretat lingüística dels joves valencians*. Barcelona / València: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2006.
- BALDAQUÍ, Josep Maria. «Inseguretat lingüística o consciència normativa? Inseguretat i ús de la llengua entre els joves valencians». A *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 22, pàg. 71-94, 2009.
- CASTELL, Xisca; MELIÀ, Joan; VANRELL, Maria del Mar. «Usos lingüístics i consum cultural en català dels joves de les Illes Balears: tres fonts de dades en relació». A *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 31, pàg. 165-190, 2021.
- CASESNOVES-FERRER, Raquel; MAS CASTELLS, Josep À. «Ideology and language choice: Catalan-speaking university students». A *Sociolinguistic Studies*, vol. 11, núm. 1, pàg. 107-129, 2017.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Els usos lingüístics de la població de Catalunya. Resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població, 2018* [en línia]. Disponible a: <www.llengua.gencat.cat>.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Els usos lingüístics als territoris de llengua catalana [en línia]*. A *Biblioteca tècnica de política lingüística*, 2019. Disponible a: <www.llengua.gencat.cat>.
- HELLER, Monica. *Linguistic Minorities and Modernity: A Sociolinguistic Ethnography*. Londres: Longman 1999.
- LABOV, William. *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for Applied Linguistics, 1966.
- LITTLE, Christopher. «Actituds i percepcions lingüístiques dels joves eivissencs: una primera aproximació quantitativa». Treball de final de màster (inèdit). Universitat de les Illes Balears, 2022.
- MELIÀ, Joan. «Ús social de la llengua catalana entre els joves». A BENEDICTO, Josep [et al.]. *La llengua i els joves: el futur de la llengua catalana. VI Jornades de Normalització Lingüística i Ensenyament de CCOO*. Palma: Comissions Obreres de les Illes Balears: Servei Lingüístic, pàg. 67-90, 2003.
- MELIÀ, Joan; VANRELL, Maria del Mar (coord.). *Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014. Anàlisi*. Palma: Govern de les Illes Balears. Conselleria de Cultura, Participació i Esports, Universitat de les Illes Balears; Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2017.
- PUJOLAR, Joan. *Gender, Heteroglossia, and Power: a sociolinguistic study of youth culture*. Berlín: Mouton de Gruyter, 2001.
- PUJOLAR, Joan. «Els joves, les llengües i les identitats». A *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, 2008.
- PUJOLAR, Joan; GONZÁLEZ, Isaac; MARTÍNEZ, Roger. «Les mudes lingüístiques dels joves catalans». A *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, núm. 48, pàg. 65-75, 2010.
- PUJOLAR, Joan (et al.). *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família, Direcció General de Joventut, 2014.
- TORRIJOS, Anna. «Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics». A *Noves SL. Revista de Sociolingüística*, 2008.
- VILA, F. Xavier. «Conclusions: la realitat demolingüística del català, 2013-2015». A *Els usos lingüístics als territoris de llengua catalana*. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística, pàg. 110-116, 2019.